

Kyrkomötet
Motion 2025:29
av Roger Olsson och Ulf Bjereld

Bristandeandel

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. utreda vilka diakonala konsekvenser regeringens vandelsutredning kan få för människor i utsatthet, och återkomma till kyrkomötet med resultatet,
2. utreda vilka konsekvenser regeringens vandelsutredning kan få för Svenska kyrkans verksamhet, och återkomma till kyrkomötet med resultatet.

Motivering

Vi lever i en tid då angreppen på människors fri- och rättigheter växer i styrka och rättssäkerheten urholkas. Antalet demokratier i världen minskar. Forskningsinstitutet V-DEM (Varieties of Democracy) vid Göteborgs universitet har visat att denna antidemokratiska utveckling återfinns även i Europa och att den sker parallellt med att auktoritära populistiska rörelser vinner makt och inflytande. Inte heller Sverige är opåverkat av denna utveckling.

Regeringen planerar att införa en lagstiftning som innebär ett steg bort från rättsstatens principer. Enligt regeringen ska ”bristandeandel” kunna leda till nekat eller återkallat uppehållstillstånd. I den utredning vars förslag regeringen markerat att man vill gå vidare med (SOU 2025:33 Skärpta och tydligare krav påandel för uppehållstillstånd) definieras begreppet ”andel” som att det inte är tillräckligt att en person lever hederligt och följer lagen, denne måste också leva ett ”skötsamt” liv. De definitioner som anges för ”bristandeandel” är så vaga och mångtydiga att de inte kan ligga till grund för en rättssäker tillämpning. Bristandeandel beskrivs som ”beteenden eller handlingssätt som samhället i övrigt motverkar” (s. 24 f). Till exempel anges att en utlänning måste ”visa respekt för över tid gällande svenska värderingar” (s. 298). Eller att en utlänning genom missbruk av alkohol ”beter sig på ett grovt störande sätt” (s. 303). Eller att det finns ”extremister” i den prövades familj eller vänkrets (s. 305).

En lagstiftning som bygger på utredningens förslag kommer att drabba de mest utsatta – de ”minst skötsamma” – grupperna i vårt samhälle. Dessa gruppers utanförskap kommer att öka, då de som inte har medborgarskap kan känna oro över att vid myndighetskontakter ertappas med ”bristande skötsamhet” eller att inte visa tillräcklig respekt för ”svenska värderingar”. En sådan oro drabbar naturligtvis även kyrkans diakonala verksamhet.

Svenska kyrkans diakonala uppdrag innebär att möta människor i utsatthet och försvara människovärdet. Många församlingar och stift arbetar redan idag med människor som påverkas av migrationslagstiftningen. Det är därför av yttersta vikt att

kyrkan analyserar och synliggör vilka konsekvenser vandelsutredningens förslag kan få för dessa människor, och hur kyrkans diakonala arbete påverkas.

Förslaget om bristandeandel som skäl för utvisning har mött stark kritik från jurister och från civilsamhällets organisationer.

Även Svenska kyrkan har varit kritisk. I sitt remissvar skriver kyrkostyrelsen att:

Svenska kyrkan avstyrker utredningens förslag att ett vandelskrav ska återinföras i utlänningslagen. Detta då den föreslagna utformningen riskerar leda till godtyckliga bedömningar och rättsosäkerhet.

Kyrkostyrelsen skriver också vidare:

Otydligheten av vad som kan utgöraandel och var gränsen kommer gå för bristandeandel riskerar att undergräva tryggheten i att ha ett uppehållstillstånd. Svenska kyrkan menar att detta även påverkar de människor som strävar efter att följa svenska lagar och regler och vill bidra till ett gott samhälle. I kombination med den föreslagna ökade uppgiftsskyldigheten för andra myndigheter kan ett otydligt vandelskrav innebära att människor med utländskt medborgarskap drar sig för att kontakta andra myndigheter för stöd, frågor eller anmälningar. Till skillnad från vad utredningen framför finns det enligt Svenska kyrkan mening en risk att förslaget så som det är utformat kan komma att påverka integrationen negativt.

Diakonins omsorg om människan formuleras på Svenska kyrkans hemsida enligt följande:

Diakoni uttrycks genom kärlek till medmänniskan, gemenskap, värdandet om skapelsen och kamp för rättvisa. Vi ska som kristna ställa oss till förfogande i allt arbete för det goda och kärleksfulla i världen och i kampen mot ondska och destruktivitet. Diakonin är en del i en process vars yttersta mål är harmoni och helhet hos individer, grupper, samhällen och skapelse.

En av de fyra principer som Svenska kyrkan har att utgå från när det gäller att omsätta mänskliga rättigheter i praktiken är:

- ◆ Ansvarsutkrävande och rättssäkerhet: att säkerställa att skyldighetsbäraren tar sitt ansvar.

Det finns rimliga skäl att anta att diakonins kamp för och krav på rättvisa och rättssäkerhet kan komma i konflikt med en rättsosäker lagstiftning. De risker som lyfts i remissvaret om att människor kommer att dra sig för kontakt med myndigheter kommer också att påverka det diakonala arbetet. Det finns därför skäl att utreda hur kyrkans diakonala verksamhet kan komma att påverkas när regeringens lagstiftningsförslag genomförs samt att informera anställda, medlemmar och allmänheten om svårigheten med en rättsosäker lagstiftning och Svenska kyrkans principer om rättssäkerhet.

Göteborg och Borås den 24 juni 2025

Roger Olsson (S)

Ulf Bjereld (S)